

Dopisi in novice.

Iz Goriškega. V laškem delu goriške velike škofije je več posebnih dekliških šol; v slovenskem delu pa ni razun v mestu nobene posebne dekliške šole. Vsak lahko razvidi, da tedaj dekleta z dečki vred se ne morejo za svoje primere in potrebe toliko izobraževati in odgojevati, kolikor bi bilo želeli. Potrebne bi nam bile tedaj posebne šole za odgojo ženske mladosti tudi v slovenskih krajih; kar bi zadevalo učence, bi jih že dobivali, ker v Gorici imamo zraven pripravniske šole za moške tudi pripravnisko šolo za ženske.

Iz Maribora. Sprejmi „Tovars“ novico, kaj delamo mariborski učitelji in kako napredujemo. Če je katerim tako všeč, naj tudi tako delajo! Pri nas je, namreč, gosp. Bogoljub Stopar, učitelj v realki, vsem tukajšnjim učiteljem poslal povabilno pismo, v katerem nas vabi, da bi se združevali in z združeno močjo eden drugega podpirali, likali, ter veselo pa tudi žalostno osodo med sabo delili. Dalje gosp. Stopar predlaga v tem pismu, da bi se vsi mariborski učitelji vsaki teden enkrat zbrali, in tu naj bi vsaki po abecedni versti kaj podučnega govoril. Reči, ki bi se obdelovale, naj bi bile gojivne, naravne in tehnične. Vsakemu je prosto, da govori o kateri reči mu je drago; vendar naj bi popred vsaki naznanil, o kateri reči hoče govoriti, da se poslušavci lahko pripravijo za občno potresovanje. Po podučnem govoru naj pa bi se učitelji bratovsko vedrili s pešniškimi govori, s kratkočasnicami in s tem, kar je kdo že vse v šoli doživel i. t. d. Sošli smo se tedaj v Kartinovi gostilnici in odločili, da se bodemo tu sim vsaki teden shajali. Že prva skupščina je bila kaj zanimiva. Gosp. Stopar je prvi govoril in nas osebno spodbujal za to lepo delo. Izvolili smo ga tedaj za predsednika tega zbora. Serčno želimo, da bi iz tega začasnega zbora v kratkem rodilo se pravo učiteljsko društvo, katerega naj bi naš verli gosp. predsednik mnoga leta vodil! — Ker se že nekoliko časa shajamo, smo slišali že več lepih govorov, kateri nam obetajo prav lepo društveno prihodnost. Če ti bo ljubo, prijatelj „Tovars“, ti bom še kaj povedal o tej lepi napravi. *)

P. T.

Iz verhnjiškega okraja. — č. Zadnjič smo brali v dopisu z Gorenškega, kako se še sedaj nekateri učitelji morajo puliti za svoje terdozaslužene belice. Povedati moram veselo novico in jo v čast naše slavne c. k. okrajne gosposke razglasiti, da je pri nas o tej zadevi že vse bolje. Vsem županom je oostro naročeno, da naj oni pobirajo učiteljsko plačo, kar je v denarjih, in naj jo o pravem odločenem času dajejo učiteljem. Se vé, da je bila ta vesela novica tudi učiteljem naznanjena. Marsikteri župan, ki je bil do sedaj navajen, da ga je mogel učitelj vedno hoditi prosit za svoje krajcarje, je sedaj

*) Prosimo! sej veste, da „Tov.“ take vesele novice naj raji naznanja svojim tovaršem pa tudi drugim, da vidijo, da učitelji ne zaostajamo. Vred.

z učiteljem bolj priljuden, in mu že vkup spravlja denar, po katerem je učitelj že dolgo milo gledal. — Učitelji! nikar ne bodite preveč in še celó v svojo škodo boječi! Kdor spolnuje svojo dolžnost, naj zahteva za svoje delo tudi plačilo; ako to ne gre pervikrat, naj terka drugo in dalje, kakor vé, da je treba. Ako bi bili o tem vsi na tanki in enih misli, bi marsikaj dosegli, kar posamesni ne moremo. Kedar bo zopet deželni zbor, v katerem se bode posvetovalo mnogo verlih rodoljubov, potožimo tudi še učitelji svoje nadloge; morda vendar enkrat prebijemo ledeno skorjo.

Iz Ljubljane. M. M. Omenil sem zadnjič, kako se „Freie pädagogische Blätter“ hočejo poganjati za napredek in zboljševanje ljudskih šol; poslušajmo pa danes, kaj „Wiener-Kirchenzeitung“ iz katoliškega stajališča o tej reči piše. V 2. l. t. l. pravi namreč, da cerkev tudi želi napredka in izobraženja; kedar pa napreduje, ne prevrača in ne prekucuje, ampak, kar je obstoječega, to modro porabi in primerno prenaredi. — Rodoljubje tudi nas priganja, da kličemo našim zastopnikom: Zboljšajte šole! — pa vendar nikakor ne rečemo, da bi bile naše šole sploh slabe, marveč dobro vemo, da imamo v Avstriji več šol kakor na Francoskem in Angleškem, in da so le té tudi boljše vredjene; tudi dobro vemo, da imamo veliko mož, ki izvrstno delajo za šolo; koliko so pa že tudi nektre srenje storile v kratkem za šolo, a vendar rečemo, da je treba ljudske šole boljšati.

Tudi mi se deržimo tega načela, da se mora vse ljudstvo izobraževati. Da pa je to mogoče, morajo biti pa povsod šole; tudi naj ubožniši naj ima priliko, da se kaj nauči. Po goratih krajih, kjer otroci po letu pasejo, po zimi pa v šolo ne morejo, tam se to načelo strogo ne dá izverševati. Pa tudi po mestih je zanikernost staršev in otrok velika opovira, in če gosposka takih zanikernežev doslednje ne priganja in otrok v šolo ne sili, se tudi tukaj od splošnega izobraženja ne more govoriti. Koliko otrok pa tam, kjer so tvornice, redno hodi v šolo? Kako morejo potem izobraženi biti! Otroci ne pridejo v roke pametnemu in skušenemu učitelju, kateri bi jih učil pametno misliti, in zatirati in premagovati poželjivost in spačeno voljo; vidijo pa tudi slabih zgledov nad odrasčenimi ljudmi, ter se zgodaj pohujšajo. — Če imamo tedaj toliko šol, da se tudi naj ubožniši otrok v njih podučuje v veri in nravi, naj pa tudi gosposka zanikerne starše in učence opominja njihovih dolžnosti.

Za dobre šole pa je treba dobrih učencikov, primernih bukev in pametno in modro ravnati pri učenju. Kjer je dober učenik in ima tudi dobrih bukev in pametno in previdno podučuje, tam se ta namen kolikor mogoče doseže. Najprej pa je potreba, da je učenik sam dobro in vsestransko izobražen, ker nihče ne more dajati kaj, kar sam nima. Premislimo pa, kako se navadno odgojajo naši ljudski učitelji, kako terda jim večkrat med učenjem prede, in kako je večkrat njih prva služba kumerna; to in še marsikaj drugega kaže, da moramo reči: Tukaj je treba zboljševati. — Pravijo, da nas v poslednji vojski niso le premagale puške na iglo, marveč tudi to, da so bili pruski vojaki sploh

bolje izobraženi. — Naj že bo! Včasih pa je tudi dobro, da se od sovražnika kaj naučimo. Na Pruskem šola ni brez pomankanja in na vse strani zgledna, vendar več stori, kakor naša, in izreja otroke, ki hodijo od 6. — 14. l. v šolo, v domoljubne Pruse. Vlada in škofje prav posebno skerbé za odgojo ljudskih učiteljev, in za duhovnim seminiščem je prva skerb škofova za učiteljska seminišča.

Brezversko ljudsko šolo ali brezversko izrejalšče, kakoršnega so hotli na Dunaji osnovati, ne poznajo na Pruskem. Pod kraljem Friderikom Vilijem so nekatere občine hotle mešane ljudske šole napraviti, a ljudstvo je bilo zoper nje. Vsaka veška in mestna šola ima verski značaj. Izrejalšča za učitelje so, ali čisto katoliška, ali čisto protestantska (v Vratislavu pa je judovsko); višji oglednik je pri prvih škof, pri drugih po superintendent. Po teh izrejalšcih so večkrat duhovni učeniki, in po katoliških je ravnatelj večidel svečenik, in tudi po protestantovskih so kandidatje za pridigovanje toliko časa tam v službi, da dobé kakšno faro. Kraljeva vlada je ponujala bogoslovcem nagrade, da se učé poleg bogoslovskih vednosti tudi jezikoslovja, da morejo pozneje biti učeniki na gimnazijih.

Iz tega se vidi, kako malo pozná mestni dunajski odbor okoliščine po drugih krajih, kako malo razumé šolsko zgodovino in sedanjí čas.

V te izrejalšča se jemljejo mladenčci, kateri so se pri kakem učitelju že dalj časa pripravljali, potem ko so sprašani in se skažejo, da se lepo obnašajo. Ostanajo pa po teh izrejalšcih po 3 — 4 leta; v tem času se urijo teoretično in djansko v naukih za ljudsko šolo; zjutraj in zvečer pred jedjo in po jedi skupaj molijo, vsaki dan so pri sv. maši, večkrat skupaj sv. zakramente prejemajo, ter se nekako tako izrejajo kakor bogoslovci. In ker je ljudski učitelj večidel tudi cerkvenik, učé jih nekoliko let tudi cerkvene obrede in latinske molitve, da jih kar precej umejo.

Iz tega se vidi, da so pruske šole naj več na verski podlagi. Iz tega tudi spoznamo, da je dunajski mestni odbor, ko je hotel osnovati brezverski pedagogijum, ravnal iz stajališča, ktereга so že zunaj davno popustili. In ker so ravnatelja iskali po pruskih časopisih, osramotili so se kaj zelo sami sebe. V Avstriji je dosti mož, da povzdigujejo šolstvo, naj bi le enkrat nehali verovati, da je vse slabo, kar je katoliško in avstrijsko. Pruska vlada sicer ne misli prav odkritoserčno s katoličanstvom, pa ker ima 7 milijonov katolikov pod sabo, hoče katoliško zavest dobro porabiti; mi v Avstriji bi se smeli iz tega učiti, kako nevarno je biti vnemarjen brez vere — tedaj tudi brez značaja. In ta brez značajna verska vnemarnost pri ljudstvu napoveduje strašne razsodivne dogodbe.

— 3. t. m. zvečer ob 7. uri bo v ljubljanski národni čitalnici slovesna beseda na spomin Valentinu Vodniku. Vstopnico zato veselico dobí vsaki, kdor plača za njo 1 gold.

— Na deželi in v Ljubljani so za deželni zbor izvoljeni poslanci, ki jih je nasvetoval in priporočeval národni volilni odbor.